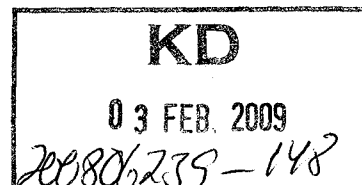

**DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT**

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Deres ref
200806239

Vår ref
200804620-/ELU

Dato
3 .01.2009

Innstillingen til utvalget for fag- og yrkesopplæringen - Karlsenutvalget - Høring

Vi viser til Kunnskapsdepartementets ekspedisjon av 27. oktober 2008.

Helse- og omsorgsdepartementet har følgende merknader i saken:

Helse- og omsorgsdepartementet er positivt til at det foreligger en utredning om norsk fag- og yrkesopplæring. Utredningen skildrer fag- og yrkesopplæringen på en god og informativ måte. Det blir pekt på viktige oppgaver som må løses for at fag- og yrkesopplæringen også i fremtiden skal være i stand til å imøtekomme både den enkeltes, arbeidslivets og samfunnets behov for opplæring og kompetanse på dette nivået.

Bakgrunn

Helse- og omsorgsdepartementet mener at hovedmålene for fremtidens fag- og yrkesopplæring må være et bidrag til å utjevne sosiale forskjeller, at flere fullfører videregående opplæring med tilfredsstillende kompetanse, og at denne er i tråd med behovene i arbeidslivet og samfunnet for øvrig. En forutsetning for å nå disse målene er selvsagt høy kvalitet på all opplæring. Et gjennomgående element i satsingen på en styrket fag- og yrkesopplæring er gode kvalitetssikringssystemer og større satsing på forskning og dokumentasjon.

Helse- og omsorgsdepartementet er svært bekymret for om tilgangen på helsefagarbeidere i årene fremover er tilstrekkelig. Oppdaterte fremskrivninger av HELSEMOD per november 2008 (midlertidig versjon) viser en underdekning av helsefagarbeidere på om lag 35 000 årsverk i 2030. Denne underdekningen oppstår allerede tidlig i fremskrivingsperioden, og vokser dramatisk etter om lag 2020. Helsedirektoratet har uttrykt

Postadresse
Postboks 8011 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse
Einar Gerhardsens plass 3

Telefon
22 24 90 90
Org no.
983 887 406

Administrasjonsavdelingen
Telefaks
22 24 95 77

Saksbehandler
E.Lien Utsturno

at risikoen for en høyere underdekning er til stede, ettersom forutsetningene for tilbudssiden er usikre. Samtidig er kandidattallene for utdannede helsefagarbeidere for 2010 og 2011 vesentlig lavere enn det som ligger i modellen. Dette skyldes for det første en generell nedgang i tallet på søkere til helse- og sosialfag og helsearbeiderfaget, sammenlignet med søkningen til hjelpepleie- og omsorgsarbeiderfaget. I tillegg blir det utdannet langt færre voksne til helsefagarbeider enn det som var tilfelle før omleggingen av hjelpepleie-/omsorgsarbeiderfaget til helsearbeiderfaget.

Helse- og omsorgsdepartementet har iverksatt en rekke tiltak for å forbedre rekrutteringen til helsearbeiderfaget, både blant ungdom og voksne. Tiltakene er beskrevet i Omsorgsmeldingen (St.meld. nr. 25 (2005-2006)) og er samlet under kompetanse- og rekrutteringsplanen Kompetanseløftet 2015.

Generelle merknader til utredningen

Helse- og omsorgsdepartementet har behov for å nyansere utvalgets konklusjon på side 56 i utredningen, der det står at "grunnet relativt svak økning i etterspørselen etter pleie- og omsorgstjenester fram mot 2015 trengs det ikke mer enn en stabil økning på 1 500 årsverk i året for å holde tritt med det økte behovet."

Helse- og omsorgsdepartementet mener det er en formidabel utfordring å øke søkermassen og utdanningskapasiteten slik at det tilsvarer en økning på 1 500 årsverk i pleie- og omsorgssektoren per år, ikke minst fordi rekrutteringen til helsearbeiderfaget har gått vesentlig ned etter at Omsorgsmeldingen ble skrevet, som Karlsenutvalget har basert sin analyse på.

Tallet på autorisasjoner, kommunenes rapporteringer i forbindelse med gjennomføringen av Kompetanseløftet og de signaler Helsedirektoratet har mottatt fra utdanningstilbydere innenfor voksenopplæringen, antyder at tilgangen kan bli så liten som 2 500 helsefagarbeidere per år. Sammenlignet med nivået for 2005/2006 er dette en halvering av tilgangen. I perioden 2004-2007 var utdanningskapasiteten til hjelpepleier- og omsorgsarbeiderutdanningen relativt stabil på om lag 4 500 per år.

En stor andel av de som utdannes er voksne som har gjennomført et tilpasset utdanningsløp. Med en lav tilgang på unge fagarbeidere mener vi at innsatsen mot de voksne, med og uten erfaring fra sektoren, må intensiveres. På bakgrunn av siste søkertall og tall på løpende lærekontrakter har vi grunn til å tro at så lite som i underkant av 1 000 personer vil få fagbrev som helsefagarbeider når det første kullet som har gjennomført ordinært løp er ferdig utdannet i 2010.

Selv om vi gjennom Kompetanseløftet 2015 og andre tiltak lykkes med å bringe kandidatproduksjonen opp på et 2004-2007-nivå, samtidig som vi kan forvente en viss substitusjon fra aktuelle høyskolegrupper (sykepleiere, vernepleiere m.v.), vil det å rekruttere nok helsefagarbeidere være den tyngste utdanningspolitiske utfordringen som pleie- og omsorgssektoren står overfor de nærmeste tiårene.

Vurdering av forslag til tiltak - kapittel 6

Kapittel 6.2 Raskere omstilling i utdanningssystemet

Helse- og omsorgsdepartementet stiller seg positivt til tiltakene foreslått i kapittel 6.2.3. Departementet stiller seg særlig positiv til forslaget om at de faglige rådene som en fast rutine skal vurdere behovet for endringer i fagene innenfor sine områder, og at det skal være mulig å endre læreplanene eller i fagstruktur uten at det må gjennomføres en omfattende reform. Utvikling av statistikk og større forskningsinnsats er en del av arbeidet med å bidra til raskere omstilling.

Kapittel 6.3 Tiltak for at flere skal gjennomføre videregående opplæring

Helse- og omsorgsdepartementet stiller seg i hovedtrekk positiv til de fleste forslagene i kapittel 6.3.7. Vi er imidlertid usikre på hvordan bruken av økonomiske og andre insentiver som skal øke gjennomføringsgraden faktisk er tenkt, men vi støtter forsøksordninger som evalueres.

Helse- og omsorgsdepartementet har i oppdragsdokumentet til de regionale helseforetakene for 2009 bedt dem om å inngå et samarbeid med fylkeskommunene for å sørge for at det etableres et tilstrekkelig antall læreplasser innenfor helsefagutdanningen, og å rapportere på antall læreplasser i helsefagarbeiderutdanningen i den årlige meldingen til departementet. Helse- og omsorgsdepartementet stiller seg positiv til en dialog mellom helsemyndighetene og utdanningsmyndighetene for å se på mulighetene for alternative tiltak.

Kapittel 6.4 Bedre muligheter til å bygge videre på fag- eller svennebrev

Helse- og omsorgsdepartementet stiller seg positivt til de fleste av utvalgets forslag i kapittel 6.4.7.

Når det gjelder forslaget om at faglig spesialisering som ikke blir tilbudt i videregående opplæring som hovedregel skal gis som fagskoleutdanning, mener Helse- og omsorgsdepartementet at dette i så fall må skje i samråd med myndighetene, fagmiljøer og partene i arbeidslivet, og at det må være mulig å gjøre unntak fra denne regelen. Vi mener det kan være fag- og utdanninger der arbeidets art og krav til kompetanse gjør at videreutdanning/spesialisering hører hjemme på høyskolenivå, selv om dette ikke er i tråd med den etablerte nivåstrukturen i norsk opplæring.

Når det gjelder forslaget om at staten bør etablere et eget råd for fagskoleutdanning, mener vi at dette i så fall prinsipielt er en oppgave for utdanningsmyndighetene, og at det i så fall bør vurderes om det er behov for et eget nasjonalt råd i tillegg til de to nasjonale utvalgene for tekniske fag og helse- og sosialfag. Vi kan opplyse at Helse- og omsorgsdepartementet i en periode, som en del av oppfølgingen av kompetanse- og rekrutteringsplanen Kompetanseløftet 2015, har hatt ansvaret for å finansiere og inneha sekretariatet for Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og sosialfag (NUFHS).

Når det gjelder forslaget om at fagskoleutdanninger som bygger på fag- eller svennebrev som hovedregel skal være offentlig finansiert, mener vi i så fall at dette også bør gjelde personer med 3-årig yrkesfaglig utdanning uten fagbrev, som for eksempel helsesekretærer, tannhelsesekretærer og apotekteknikere.

Helse- og omsorgsdepartementet er opptatt av at det yrkesfaglige innholdet i fag- og yrkesopplæringen styrkes. Dette sikres etter vår vurdering bl a gjennom at kravet om generell studiekompetanse bør opprettholdes. For å sikre en enkel og forutsigbar vei inn i høyere utdanning støtter Helse- og omsorgsdepartementet utvalgets forslag om en utbygging av Y-veien til andre fagområder som f eks helse- og sosialfag. Departementet støtter også retten til påbyggingskurs i fellesfagene. Vi tror disse forslagene er velegnet til å redusere den store avgangen fra helse- og sosialfagene til de studieforbereende fagene mellom VG2 og VG3 (læretid). Over 50 pst. av elevene som startet på VG2 helsearbeiderfag høsten 2007 valgte sist høst å skifte til VG3 på studieforbereende fag. Videre støtter departementet utvalgets forslag om at fellesfagene innenfor fag- og yrkesopplæringen i størst mulig grad skal egne seg for yrkesretting.

Helse- og omsorgsdepartementet stiller seg positivt til utvalgets forslag om å senke aldersgrensen for realkompetansevurdering.

Kapittel 6.5 Grunnopplæring for voksne

Helse- og omsorgsdepartementet synes det er bra at utvalget også tar opp problemstillinger knyttet til grunnopplæring for voksne, og stiller seg positivt til utvalgets forslag i kapittel 6.5.2.

Helse- og omsorgsdepartementet er bekymret for nedgangen i voksne søkere til helsearbeiderfaget, sammenlignet med hjelpepleierutdanningen. Det er flere årsaker til dette, knyttet til blant annet dårlige kunnskaper om opplæringsmodellene i helsearbeiderfaget, uvisshet rundt realkompetansevurdering og hva som er kravene for praksiskandidater, og en komplisert gjennomføringsmodell der ansvaret er fragmentert for personer der praksiskandidatordningen ikke er aktuell.

Helse- og omsorgsdepartementet vil særskilt fremheve behovet for å utvikle, understøtte og synliggjøre fleksible opplæringsløp for voksne. Vi understreker i tillegg at det er viktig å komme videre i arbeidet med å få på plass ordninger for dekking av livsopp- hold under utdanning, både når det gjelder grunnopplæring og videreutdanning.

Kapittel 6.6 Kvalitetsutvikling i fag- og yrkesopplæringen

Helse- og omsorgsdepartementet stiller seg positivt til forslagene fra utvalget i kapittel 6.6.11.

Kapittel 6.7 Lærere og instruktører i fag- og yrkesopplæringen

Helse- og omsorgsdepartementet stiller seg positivt til forslagene fra utvalget i kapittel 6.7.5.

Kapittel 6.8 Forskning og dokumentasjon om fag- og yrkesopplæring

Helse- og omsorgsdepartementet stiller seg positivt til forslagene fra utvalget i kapittel 6.8.5. Det er et stort behov for mer forskning og dokumentasjon om fagopplæringen, og en samordning av eksisterende materiell.

Kapittel 6.9 Internasjonalisering

Helse- og omsorgsdepartementet stiller seg positivt til forslagene fra utvalget i kapittel 6.9.2. Vi mener at arbeidet med fagopplæring i et internasjonalt perspektiv må preges av de prinsipper og verdier for norsk grunnopplæring som blant annet ligger til grunn i denne utredningen.

Med vennlig hilsen

Bjørn Astad e.f.
avdelingsdirektør

E. Lien Utstumo
rådgiver